

RANKO DRAGOVIĆ

TURISTIČKO-GEOGRAFSKE REGIJE SVETA I

Alpi i Mediteran

Univerzitet u Nišu, Prirodno-matematički fakultet
Niš, 2017.

Dr Ranko Dragović, redovni profesor
TURISTIČKO-GEOGRAFSKE REGIJE SVETA I
Alpi i Mediteran

Recenzenti:

dr Jovan Romelić, red. prof. PMF-a Univerziteta Novom Sadu, u penziji
dr Dejan Šabić, red. prof. Geografskog fakulteta Univerziteta u Beogradu
dr Aleksandar Radivojević, vanr. prof. PMF-a Univerziteta u Nišu

Izdavač:

Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Nišu

Seriya: Udžbenici

Izdanje: Prvo izdanje

Lektura: Nada Gajić

Korice: Špansko stepenište, foto Ranko Dragović

Tiraž: 130

Priprema za štampu: Milan Đorđević

Štampa: Unigraf-X-Copy

Niš, 2017.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
913(100)(075.8)
338.483(100)(075.8)
ДРАГОВИЋ, Ранко, 1964-
Turističko-geografske regije sveta. 1, Alpi i Mediteran / Ranko
Dragović. – 1. izd. – Niš : Prirodno-matematički fakultet, 2017 (Niš :
Unigraf-X-Copy). – IV, 395 str. : ilustr. ; 25 cm. – (Seriya Udžbenici /
[Prirodno-matematički fakultet, Niš])
Tiraž 130. – Rečnik odabranih termina: str. 378-385. – Napomene uz
tekst. – Bibliografija: str. 386-394.
ISBN 978-86-6275-072-3
a) Туристичка географија
COBISS.SR-ID 233881868

Zabranjeno je reprodukovanje, distribucija, objavljivanje, prerada ili druga upotreba ovog autorskog dela ili njegovih delova u bilo kom obimu ili postupku, uključujući fotokopiranje, štampanje ili čuvanje u elektronskom obliku, bez pisane dozvole izdavača. Navedene radnje predstavljaju kršenje autorskih prava.

SADRŽAJ

SADRŽAJ	I
PREDGOVOR	1
UVOD	4
REGIJE - DEFINISANJE, REGIONALIZACIJA I KLASIFIKACIJA.....	6
Turističko-geografska regionalizacija.....	7
Klasifikacije regija	9
Struktura turističko-geografskih regija.....	10
Turistički sistem	10
Turističko mesto, lokalitet, rizort i turistički centar	11
Turistička destinacija	12
Pravci turističkih kretanja	13
EVROPA – OPŠTE GEOGRAFSKE ODLIKE	16
Opšti geografski podaci.....	16
Poreklo naziva.....	17
Geološki i tektonski uslovi formiranja.....	18
Reljef	19
Razudenost obala Evrope.....	20
Opšte klimatske odlike Evrope.....	21
Kopnena hidrografija Evrope (reke i jezera).....	22
Opšte biogeografske odlike Evrope.....	25
Osnovne društveno-geografske odlike Evrope.....	25
ALPI	27
Turističko-geografski položaj i prostiranje	27
Prirodne odlike.....	28
Tektogeneza i reljef	28
Opšte klimatske odlike Alpa	29
Turističko-geografske odlike kopnene hidrografije Alpa	30
Vegetacija i životinjski svet.....	32
Osnovne karakteristike stanovništva, naselja i privrede regije Alpa	33
Razvoj turizma u Alpima.....	34
Sportski turizam u Alpima	35
Podela Alpa	37
ISTOČNI ALPI	40
Prirodne odlike i podela.....	40
<i>Severni krečnjački Alpi.....</i>	<i>40</i>
Algajski Alpi (Bavarska, Tirol, Forarlberg).....	43
Bavarski Alpi (Južna Bavarska)	47
Lehtalski Alpi (Tirol, Forarlberg, Bavarska).....	50

Bečka šuma (Wienerwald – Donja Austrija)	51
<i>Središnji Istočni Alpi</i>	52
Visoki Tauern (Hohe Tauern – Salzburg, Koruška, Tirol)	52
Niski Tauern (Niedere Tauern – Salzburg, Štajerska).....	53
Kicbilški Alpi (Salzburg, Tirol)	54
Cilertalski Alpi (Zillertaler Alpen - Tirol, Južni Tirol, Sacburg)	55
Retijski Alpi (Graubinden, Tirol, Trentino-Alto Adide).....	55
Ectalski Alpi (Tirol i Južni Tirol)	56
Retikon.....	60
<i>Južni krečnjački Alpi</i>	63
Karniški Alpi	64
Karavanke i Kamniško-savinjski Alpi	64
Julijski Alpi	66
Dolomiti ili Dolomitski Alpi.....	69
ZAPADNI ALPI	77
Geografske karakteristike i diferencijacija.....	77
Lepontinski Alpi	77
Bernski Alpi (Bernski Oberland).....	86
Peninski Alpi	90
Ronski Alpi	92
Regija Mon Blan.....	93
Glečer Merdegias.....	98
Dofenski Alpi	100
Kotijski Alpi	101
Zapadni Prealpi.....	102
Primorski (Maritimni) i Ligurijski Alpi	104
MEDITERAN	106
Položaj, podela i opšte fizičko-geografske odlike	106
Sredozemno more – pružanje, morfometrijski podaci, reljef i razudenost obala	109
Fizičko-geografske karakteristike mediteranskih plaža	112
Klima Mediterana.....	115
Tipovi vremena na Mediteranu.....	122
Hidrografske odlike	124
Značaj morske vode za zdravstveni turizam Mediterana.....	128
Biogeografske i glavne edafske odlike Mediterana	129
Kratak prikaz kulturno-istorijskog razvoja Mediterana	131
Period kamenog i metalnog doba.....	131
Hronološka podela na civilizacijske epohe	132
EVROPSKI MEDITERAN	133
<i>ZAPADNI MEDITERAN</i>	133
Primorske regije Pirinejskog poluostrva i pripadajućih ostrva.....	133
Kosta del Sol (Sunčana obala).....	135
Kosta Kalida (topla obala).....	138
Kosta Blanki (Bela obala).....	140
Kosta del Azahar (Obala pomorandžinog cveta).....	143

Kosta Brava (Divlja obala) i Kosta Dorada (Zlatna obala).....	147
Balearska ostrva	156
Azurna Obala.....	161
Turistička mesta i turistički centri Azurne obale.....	169
Korzika	174
Turističko-geografske regije Apeninskog poluostrva i primorja Padsko-venetske nizije	177
Apenini	178
Primorje Apeninskog poluostrva	181
Zapadno primorje	181
Regija Ligurijskog primorja.....	181
Rivijera Ponente (Obale zalazećeg Sunca).....	183
Rivijera Levante (Obale izlazećeg Sunca).....	184
Maremsko primorje.....	188
Marema Pizana i Marema Livorneze (Visoka Marema)	188
Marema grosetana.....	195
Toskanski arhipelag (Sunčana obala).....	196
Marema Lacijale (Marema Viterbo).....	197
Rimsko-napolitanska regija	198
Istočno primorje Apeninskog poluostrva (Italijanske regije jadranskog primorja).....	222
Severno Jadransko primorje.....	223
Srednje Jadransko primorje i Rivijera Romanjola	229
Kalabrijsko primorje (Južno primorje).....	231
Rivijera kedrova	231
Obala bogova ili Lepa obala	232
Ljubičasta obala	232
Rivijera Gelsomini (Rivijera jasmina).....	232
Eolska ostrva (Liparska ostrva)	233
Sicilija	233
Sardinija	237
Malta.....	239
<i>ISTOČNI MEDITERAN</i>	246
Balkansko poluostrvo	246
Opšte fizičko-geografske odlike Balkanskog poluostrva.....	246
Zapadna obala Balkanskog poluostrva	247
Regija Slovenačkog primorja.....	247
Regije Hrvatskog primorja	248
Istarsko-kvarnerska regija	249
Kvarnerski arhipelag.....	254
Regija Dalmatinskog primorja	256
Severno Dalmatinsko primorje	257
Primorje srednje Dalmacije.....	260
Južna Dalmacija	265
Crnogorsko primorje.....	270
Primorje Boke	272
Srednje i južno primorje.....	277

Regija južnog primorja Balkanskog poluostrva.....	280
Epir	281
Zapadna Grčka.....	282
Jonska ostrvska regija	284
Krf.....	284
Lefkada	290
Kefalonija	295
Itaka	302
Zakintos (Cvet istoka)	302
Kritska regija	304
Peloponeska regija.....	313
Južni Egej (Kikladi i Dodekanez).....	318
Egejski arhipelag, postanak i podela	318
Kikladska ostrva.....	318
Dodekanez.....	321
Severna Egejska Grčka.....	324
Istočna Makedonija i Trakija.....	326
Centralna Makedonija	329
Zapadna Makedonija.....	334
Tesalija	335
Srednja Grčka	338
Atička regija	340
AZIJSKI MEDITERAN	345
Regije Mediteranskog primorja Male Azije	345
Kipar.....	348
Izrael	352
<i>AFRIČKI MEDITERAN.....</i>	<i>356</i>
Mediteransko primorje Maroka	356
Tunis.....	357
Egipat.....	359
Kulturno-umetničke i arhitektonske vrednosti drevnog Egipta	360
Kulturno-istorijski spomenici i turističke vrednosti Donjeg Egipta	366
Piramide.....	366
Velika sfinga	367
Hramovi, nekropole, spomenici i pokretno blago Gornjeg Nila.....	367
Teba (Luksor) i Karnak.....	370
Dolina kraljeva i dolina kraljica.....	373
REČNIK ODABRANIH TERMINA	378
LITERATURA	386
IZVORI ILUSTRACIJA	395

Predgovor

Udžbenička građa predstavljena u ovoj knjizi nastala je kao potreba za adekvatnom univerzitetskom literaturom iz oblasti regionalnog turizma. Knjigom su obuhvaćeni opisi, pojave i procesi koji prate fenomen turizma u dve najznačajnije turističko-geografske regije sveta, Alpima i Mediteranu.

Umesto tipskog pristupa turističko-geografskoj regionalizaciji u ovom udžbeniku je primenjen model originalnosti koja proizlazi iz geografskih i turističkih odlika koje profilišu određenu regiju. Cilj je da se razdvoje delovi velikih celina kako bi se manji delovi regije mogli svestranije analizirati i izučavati. Analizom su obuhvaćene brojne novonastale odlike prostora koje su tokom vremena izmenile prvobitno stanje regija.

Analiza dostupne građe i uočavanje nedostataka u turističko-geografskoj regionalizaciji vodilo je do ključnog principa u regionalnom objedinjavanju ovog tipa, principa razlike, koji podrazumeva da jedna regija ne bi trebalo da odražava potpunu monofizionomičnost i monofunkcionalnost, već da moraju postojati razlike u jednom delu regije koji joj daju originalnu odliku. Stoga je uveden pojam aproksimativne granice regije koja dozvoljava uključivanje određenog elementa ili oblika, iz bližeg okruženja, ako već ne postoji u samoj regiji, kako bi se regija mogla profilisati kao celina sa određenom originalnošću. Ovo se ne odnosi na regionalno-geografske specifičnosti, i od nje se razlikuje po tome što je lokalizovana, tj. ne odnosi se na celu regiju već samo na jedan deo konkretne regije, ali joj daje originalnost.

Udžbenik je koncipiran prema deduktivnim metodama izučavanja, karakterističnim za univerzitetske udžbenike. Geografski sadržaji čine osnovu svake regije i predstavljeni su prema sistemu geografske postupnosti, vodeći se principom značajnosti i relevantnosti geografskih odlika određene regije. Tako su na pojedinim mestima istaknuti fizičko-geografski fenomeni, kao što je primer jezera Melisani ili pokretne stene Kunopetre, a na drugim mestima društveno-geografska originalnost, kao na primeru Ćinkve tere. Jedan od ciljeva je bio da se sadržaj prikaže u metodički skladnoj formi kako bi se pri izučavanju dobilo vertikalno korelisano znanje o svim regijama u okviru makroregija.

Za Alpe je primaran planinski turizam, jer ova regija ima dugu istoriju skijanja i planinarenja, a time i kontinuiranog turističkog razvoja. Mediteran je regija bogate i duge istorije, prostor nastanka civilizacijskih vrednosti, viševjekovnog razvoja kulture i kulturnih pravaca, nauke, pismenosti umetničkog i arhitektonskog stvaranja. Zbog toga je Mediteran najznačajnija regija za širenje evropske civilizacije i kulture širom sveta. To je i razlog zbog kojeg je posebna pažnja posvećena antropogenim materijalnim i nematerijalnim vrednostima Mediterana nastalim u antičkom periodu i tokom srednjeg veka.

U udžbeniku su predstavljeni i sadržaji koji bi trebalo da obogate program predmeta Turističko-geografske regije sveta i srodnih predmeta. Zbog toga je ovaj udžbenik primarno namenjen studentima turizma i geografije, ali i turističkim agentima, vodičima, kreatorima turističkih aranžmana, regionalnim geografima i široj čitalačkoj publici.

Pisanje ovog udžbenika su pratila i određena ograničenja od kojih se izdvajaju problem brze promenljivosti tehničkih kapaciteta i odlika skijališta u turističkim centrima i problem dostupnosti statističkih parametara. Skijaški centri u Alpima su u stalnom procesu unapređivanja infrastrukture, te su podaci o tehničkim karakteristikama skijališta uzeti prema trenutnom stanju. Njihova svrha je da se čitaocu ukaže na to kakvim kapacitetima raspolažu skijaški centri, čime se objašnjava turistički promet i razvoj novih vidova i oblika turizma.

Statistička građa koja omogućava analizu turističkih kretanja nije dostupna prema jedinstvenom obrascu za sve regije i zemlje. U brojnim slučajevima nije bilo moguće upoređivanje istih parametara turističkog prometa kroz duži vremenski period, kako bi mogli da se izvedu ispravni zaključci o trendovima u turističkom prometu regija i turističkih centara. Izuzetak je turistička obrada hrvatske administracije koja je putem svojih službenih publikacija omogućila optimalan uvid u sva turistička kretanja. Ipak, zbog odsustva podataka o turističkom prometu drugih regija i država izuzetak sa ovom državom značio bi nejednak, a time i neprincipijelan pristup turističko-geografskim analizama. Zbog toga su korišćeni dostupni podaci, koji su omogućili makar parcijalni uvid u određene turistička kretanja. Prikazani su podaci za dolaske i noćenja samo za poslednju dostupnu godinu, a skokovita ili značajnija odstupanja u odnosu na prosek za duži period, koja bi vodila do pogrešne analize, nisu uočena.

Razvrstavanje na domaće i strane turiste, kao i analiza ostvarenih prihoda od turizma nisu bili predmet izučavanja, ali se u određenim slučajevima pojavljuju kao konkretne informacije za određenu regiju.

Iskrenu zahvalnost izražavam recenzentima Jovanu Romeliću, Dejanu Šabiću i Aleksandru Radivojeviću na objektivnim sugestijama proisteklim iz dugogodišnjeg naučnog i nastavnog iskustva i poznavanja mog rada i stila pisanja.

Kolegi i prijatelju Milanu Đorđeviću izražavam zahvalnost za dragoceno strpljivo čitanje, ukazivanje na tehničke propuste i davanje predloga za njihovo ispravljanje, kao i za tehničko uređivanje rukopisa.

Posebnu zahvalnost iskazujem kolegi i prijatelju Mrđanu Đokiću za безусловnu saradnju na operacionalizaciji ideja izrade karata i skica u cilju dobijanja kvalitetnog izvora znanja.

Biću zahvalan korisnicima udžbenika na eventualnim sugestijama i predlozima koje mogu doprineti kvalitetu udžbeničke građe.

Autor